

6. Хвостова О. Філія пекла на землі //Світлана Талан. Розколоте небо. Харків. Клуб сімейного дозвілля. 2015. С.7-8.

Семчишин Наталія,
Науковий керівник – кандидат філологічних наук,
доцент Тетяна Скуратко,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

ЖАНР ТРАВЕЛОГУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Сучасні наративи, інспіровані мандрівками, привертають увагу науковців, зокрема, А. В. Бідуна, Ю. В. Бідуна, Ю. В. Шевченка. Запорожченко, М. Здуняк-Вікторович, О. Калінюшка, Є. Конончук, А. Огоновська, Є. Рибіцька, Л. Скорина, П. Чаплінський, М. Шульгин та ін. Тим не менш, багато аспектів цього жанру чекають подальшого дослідження.

Жанр тревелогу, невід'ємна частина української літератури, віддзеркалює складний гобелен сучасного світового життя. Його мовне вираження втілює багате розмаїття культур, способів життя та традицій у різних суспільствах. Дослідження цього жанру викликає значний інтерес, оскільки він формує мовне сприйняття широкої аудиторії, відкриваючи нові перспективи та перспективи.

Дослідження теми тревелогу та його мовних варіацій залишається актуальним з кількох причин. У міру зростання масового туризму та зростання інтересу до подорожей значення тревелогу в літературній та культурній сферах зростає. У нашому взаємопов'язаному світі, де спілкування є швидким і повсюдним, різноманітні мовні форми в тревелозі відображають міжкультурну взаємодію, сприяючи взаєморозумінню та співпраці між різними спільнотами. Заглиблення в цей жанр допомагає зрозуміти, як подорожі впливають на мовний ландшафт у всьому світі, сприяючи міжнародному розумінню та культурному обміну.

Оглядаючи контекст сучасної української літератури, враховуючи зовнішні чинники та теперішні реалії, можна простежити значний зріс різноманітності літературних жанрів. Травелог теж зазнав значних модифікацій, та був адаптований під потреби українського літературного споживчого ринку.

Жанр травелогу сам по собі є цікавим у своєму функціонуванні. Й досі ведуться значні суперечки щодо виокремлення цього жанру. В українському літературознавстві, жанр травелогу розглядається у контексті нефікційної прози. Щодо жанрової характеристики травелогу, поки що не існує однозначного визначення. Травелог на сьогоднішній день є дуже популярним і затребуваним, тому чіткість визначення його функцій у творі є важливою. Цей жанр відображає свободу викладу текстового матеріалу, описуючи подорож з використанням зорового сприйняття та емоційно-експресивної лексики, при цьому зберігаючи достовірність деталей, оскільки мова йде про нефікційну прозу [6, с. 144].

В Україні жанр має давні корені, спочатку він функціонував у більшій мірі у паломницькій літературі. наприклад, книга ігумена Даниїла Паломника «Житіє і ходіння Данила, Руської землі ігумена» з 1106–1108 рр., яка є найдавнішим описом паломництва у Святу Землю серед руських творів та вважається зразком для подібних оповідей. У дослідженні «Дорожні нариси: іноземці про Україну та українці про світ» В. Іщенко та М. Теплика виділяють такі значущі твори українських авторів, як «Мандрівки по Святих Місцях Сходу з 1723 по 1747 рік» В. Барського та «Чужинці про Україну» В. Січинського, які визначили основи формування мандрівного нарису [5, с. 90].

До числа тих сучасних українських письменників, які саме використовують цей жанр у своїй творчості та найвідоміших їхніх травелогів можна віднести: «Мексиканські хроніки» Максима Кідрука, «Подорож із Мамайотою в пошуках України» Артема Чапая, «У пошуках Огопого» Леся Воронина, «Baby travel» Ірени Карпи.

Пройшовши значний шлях від дефініцій, таких як "подорожні записки", "мандрівний сюжет", "мандрівний нарис", "мандрівний репортаж", "роман-подорож" тощо, термін "травелог" вкоренився в літературознавчому використанні. Протягом цього часу жанрова форма не лише розповсюдилася у різних літературних традиціях, а й набула нових рис. Серед них варто відзначити: 1) виникнення специфічного типу літературного твору, що розповідає про вигадані або уявні подорожі; 2) поєднання описових засад побудови документального оповідання з переважанням ідейно-художнього компонента; 3) складне поєднання документальних, художніх і фольклорних форм, які об'єднуються у відображенні образу героя-мандрівника або оповідача [7, с. 145].

Процес становлення та розвитку жанрової форми має стійку традицію в українській літературі. Наприклад, під час культурно-стилістичної епохи модернізму виникло чимало експериментальних текстів, що поєднували художньо-імпресіоністичний зміст із документальним. Це призвело до появи творів-симбіонтів, в яких фантастично злиті елементи різних жанрових моделей [4, с. 104].

Л. Джигун стверджує, що травелог не просто звіт про подорож, але і виразна реакція на сприйняте, літературно оформлена на папері. Він визначається індивідуальним стилем мандрівника та його художнім смаком [1, с. 35].

Для прикладу, популярний травелог М. Кідрука «Подорож на Пуп Землі» [3] надає нам унікальну можливість відкрити для себе два плани. По-перше, це подорож двох друзів з України до столиці Еквадору через Перу та Чилі, а далі –на Острів Пасхи. По-друге, це спроба автора зрозуміти, чого він хоче від життя.

М. Кідрук ділиться своїми враженнями та спостереженнями від зустрічей з людьми та подорожами на маленькому острові, які він став свідком. Його оповідь ведеться від першої особи, що підкреслює центральне місце автора у творі.

«Подорож на Пуп Землі» відрізняється неймовірною достовірністю та насичена картами, легендами, історичними довідками та фотографіями, що є характерним для жанру тревелогу. Читач дізнається про історію будівництва Мачу Пікчу, завоювання Перу іспанцями, а також багато інших цікавих фактів та легенд.

Або ж, на прикладі тревелогу Ірени Карпи «Baby travel. Подорожі з дітьми, або Як не стати куркою» [2], що належить до публіцистичного стилю, можна побачити реалізацію принципу неоднорідності стилістичних засобів та використання емоційно забарвленої лексики. Автор поєднує стандартні та експресивні засоби, що робить мову доступною для широкого загалу. Текст включає художні засоби, такі як порівняння, епітети, гіперболи та метафори, що створюють цікавий художній образ.

Ірена Карпа, відома своїми ексцентричними романами та провокаційними висловами, не соромиться вживати гострих слів і розглядати відверті теми. Її легкі та іронічні романи отримують велику популярність серед читачів, перекладаються на різні мови, і сама письменниця отримує престижні літературні премії. Ірена Карпа часто подорожує, вибираючи складні маршрути, наприклад, до Індії. Після народження дітей це стає не так просто, але в книзі «Baby travel. Подорожі з дітьми, або Як не стати куркою» письменниця показує, що подорожі на новому етапі життя не припиняються, а лише змінюють свою природу. Її книга вражає своєю позитивною та пізнавальною атмосферою, спроможна зацікавити широке коло читачів. Тревелог має фрагментарну композицію та оригінальний сюжет без чіткої послідовності та хронології. Ірена Карпа створила враження у читачів, що вони беруть участь у всіх пригодах та подорожах, і їй чудово вдалося досягнути ефекту присутності.

У дискусіях, що ведуться навколо жанру тревелогу, часто зазначають, що подорож, шлях і пригода є його ключовими елементами. Ці концепти відіграють важливу роль у структурі та сюжеті тревелогу. Особливою рисою є взаємодія автора та читача, коли деякі елементи можуть бути підкреслені або

опущені для досягнення художнього ефекту. Таким чином, тревелог може набувати різноманітних форм оповіді в залежності від того, як автор бажає виразити свої думки та враження.

Отже, індивідуальність підходу кожного автора визначає унікальність кожного літературного твору у цьому жанрі. У тревелогах автор має велику свободу у структуруванні матеріалу та формуванні сюжету. Це дозволяє авторові фокусувати увагу читача на різних аспектах подорожі, обираючи для цього відповідні факти та події. Однак, важливо відзначити, що тревелог не лише інформує, а й відображає авторське ставлення до дійсності, зацікавлює своїх читачів конкретними історіями та образами, що робить його більш емоційно насиченим та привабливим для аудиторії.

Список використаної літератури

1. Джигун. Л. Жанр літературного тревелогу в структурі мемуарів українських еміграційних письменників. Філологічний дискурс: Зб. наук. праць. 2017. Вип. 5. С. 35-48.
2. Карпа І.І. Baby travel. Подорожі з дітьми, або Як не стати куркою. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2015. 208 с.
3. Кідрук М. Подорож на Пуп Землі. Київ: Нора-Друк, 2010. Том перший 256 с.
4. Кідрук М. Сучасна мандрівна проза в Україні. Дніпро. Київ, 2010. № 10–11. С. 104–105.
5. Полежаєв Ю. Паломницька література (ходіння) як прообраз тревел-журналістики. Держава та регіони. Сер. : Соціальні комунікації. 2013. № 1(13). С. 89–94.
6. Розінкевич Н. Жанрова специфіка творів мандрівної літератури. Закарпатські філологічні студії. 2019. Вип. 7. Том 2. С. 144–149.
7. Саєнко В. П., Гуша П. С. Модифікації тревелогу в сучасній українській і німецькій літературах. Вісник ОНУ. Сер.: Філологія. 2016. Т. 21, вип. 1(13). С. 133-147.

Денис Бойко,
Науковий керівник – доктор педагогічних наук,
професор Наталія Грицак,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка